

tartani, hogy közben megnyugodva érezze a maga egészségét. Az elválasztó falak azonban elmebeteg és egészséges ember között a valóságban nincsenek meg. Ki tudná megmondani, hogy hol végződik az egészség és hol kezdődik a betegség, hogy különböző viszonyok között, különböző környezetben kit tekintünk elmebetegnek, kit pedig egészségesnek? Az elmebeteg ugyanott sérült meg, ahol valamennyien többé-kevésbé sebet kapunk, betegsége a kultúra és a társadalmi rend hazugságai által elnyomott ösözstönök lázadása. Az elmebeteg tulajdonképpen nem elveszett ember. Van segítség és van gyógyulás, a beteggel meg kell ismételtetni jó elrendezésben azt a konfliktust, amelyből egykor végzetes sérüléssel került ki. A társadalom azonban nem ezt teszi: Fél a betegtől, kényszerzubbonyt húz rá és bezárja sokszázad magával a sárga házba, néhány orvos és ápoló felügyelete alá, akik a gyógyítás szempontjából tehetetlenek betegeikkel szemben, mert minden idejüket elfoglalja az örökös. A sárga ház a maga monotonijával, az összezárt különféle betegeknek egymást zavaró behatásával nem mozditja elő, inkább megnehezíti a gyógyulást; még inkább megnehezíti azonban a társadalom, amely gyanakodva fogadja, szinte visszakergeti a sárga házba a gyógyult beteget. Ez kétségkívül annyit jelent, hogy a köz jogos védelmével szemben a beteg jogos védelme elveszett és ez mélysegesen megdöbbentő, fájdalmas gondolat.

Hollós István dr. nagy részvétellel mondja el mindezt, hangját áthatja a meleg és emberséges szeretet a szerencsétlenek iránt, akikkel szemben a társadalom igazságtalan. Hirdeti az elmebeteg felzabálását a láncok és kényszerzubbonyok alól, amelyek mindig kegyetlenek és sohasem hasznosak s hirdeti, hogy a sárga háznak el kell pusztulnia a föld színéről, hogy emberségesebb és tudományosabb intézménynek adja át a helyét. A könyv már első mondataival megtalálja az utat az olvasó legjobb érzéseihez, megkap, meghat és gondolkodásra készítet. Finomérzésű embernek, intelligens olvasók számára írott könyve, amelyben meglepő a feltűnően erős írói érzék. Ez Hollós István dr.-nak, tollára mindig megfelelő, teljes értékű kifejezések ad, amelyekkel biztos és fokozatos kifejlesztésben, szinte teljes

pontosággal tudja közölni gondolatait. Nyugodtan ajánlhatjuk mindenkinek, aki meg tudja becsülni az őszinteséget, az igazságot és az önzetlen ember-szeretetet.

Thury Lajos.

Révész Béla munkái: I. Újra és mindig. II. Proletárok. (Athenaeum.) Két kötet, de lehetne öt is, vagy egy, megtöltve ezekkel a mindig egyforma és rövidségükben is unalmas történetekkel. Csodálkozva keresem bennük a sokat emlegetett újszerűséget és a valahai eredetiséget. Vajjon ez a bántón, üresen, céltalanul zakatoló stílus, a mondatok értelmetlen habzása volt az új, vagy az álszimbólumok, torzítógasztott képek, kisiklott hasonlatok serege, vagy a lépten-nyomon ügyetlenül elárukt, sohasem művészien ábrázoló tendencia, vagy a témák brutális tartalmatlansága? Képzelnék el egy exaltált riportert, aki zokogva, halálos kétségbeeséssel és fenséges daccal írta le minden lúgkőöngyilkosságot és vilamoselgázolást. Valahogy ilyen benyomást kelt Révész Béla sorstragediákká súlyosított napihíreivel. A tüdővész lelkiismeretesen pusztít, a gépek szorgalmasan öldökölnék, a szenny fárdatatlanul terjed írásaiban; emberei percig sem pihenhetnek, pillanatra sem élvezhetik az életet, könyörtelenül letörli a mosolyt az arcukról, betegségeket plántál beléjük, elcsúfítja a külsejüket. Ő, a gyöngéd szívű ember, aki csak szerencsétleneket akar látni maga körül, hogy szánakozhassék rajtuk. Kórházakat látogat és szörnyűködik, hogy mindenki beteg. Nem apostol, nem prédikátor, nem forradalmár; filantróp. Szenvedőket vigasztal gyötrelmes képeivel és társadalmat javít. Mennyivel igazabb Kassák rajza munkástársairól, és mennyivel érdekesebb Nagy Lajos ábrázolása a társadalomtól elrugaskodott «vademberről». Mindkét író a szocializmus hívője és hirdetője, de formálókészség szakítja át bennük a papiroselméletet. Révész Béla írói látását elhomályosítja patakzó könnyei. *h. g.*

Sárközi György: Váltott lélekkel. (Athenaeum.) Második kötetével lép ezúttal nyilvánosság elé a fiatal költő, kinek művészi fejlődését gondos figyelemmel kísérik legújabb líránk érdeklődői. «Váltott lélekkel» ezúttal, mondja a kötet furcsa címe, mert valóban, sok mindent váltott és változtatott a költő önmagában első vallomástétele óta.

Csak nagy technikai tudása nem változott. Új versei is ugyanazzal a kényesen elegáns szóválogatással, furcsa és mégis megragadó dallamossággal és klasszikusan határozott vonalú felépítéssel vonulnak fel, mint a régebbiek és most is teljesen zárt konstrukcióvontok fogja meg először az embert. Vannak költők, kikben egy festő vezet el, vannak, kikben egy festő vezet el, vannak, kikben egy festő vezet el, sokakban csak egy színész. Sárköziben egy építész lelke keres kiutat szigorú verskompozíciói mögött.

Első kötetében úgy mutatkozott be, mint egyike a nagyon kevés fiatalnak, aki fölött Ady Endre költészete nyomtalanul mult el. Különös és meglepő, hogy második kötetében utólrta az Ady-nemezis, az obligát «hatás», de Sárközinek ez is csak hasznára vált: az öregedő Ady hosszú és megtört mondatú stílusa színeződött le rajta. Ez a stílus kiválóan alkalmas komplikált problémák lírai kifejezésére olyképp, hogy ez a kifejezés a férfias szembenézés jegyében álljon.

Mert Sárközi nagyon megkomplikálódott. Ha nem volna olyan elpuffogatott a szó, «világnézeti válságról» lehetne beszélni.

Az első kötetben Sárközinek, akár csak a görögöknek, kiket olyannyira tisztelt, még nem voltak kérdései, csak feleletei. Az Angyalok Harcában kétségek nélkül és határozottan a Jó Angyal mellett foglalt állást és ez az állásfoglalás inspirálta legtöbb versét; vagy pedig az idillikus pihenés, szemlélve a Jóság ruháját, a természetet. A költő a gáncs nélkül való lovag fehér páncéljában jelent meg előttünk, versei díszkíséretében, és akárhogy is erősítette, hogy a Gonosz Angyal is fészket ver benne olykor, nem tudtuk neki elhinni. Túlságosan világosan mondta, hogy sötétségek is kísértének benne. Maradt a klasszikusan tiszta ember, távol a földi szennytől, fehér és naiv tökéletességben. De ez a tökéletesség, mint minden tökéletesség, néha kissé emberi-letlennek látszott.

Most «váltott lélekkel», új oldalról ismerjük meg. Magaslatáról alászállt, közelebb jött az emberhez, ami a fájdalom. Az egykor oly klasszikusan, oly horáciuszosan bizakodó költő új kötetében most alig találhatni verset, melynek hangja nem a csüggedésé volna és témája nem az emberi gyötrellem. A Jó Angyal elhagyta harcosát vagy pedig kiderült, hogy kérdés fér a Jó Angyal jóságához, nem tudom:

de Sárközi elvesztette fehér biztonságát, határozott és mindig kész mondanivalóját, elvesztette önmagát.

Ezt az egy érzést variálják versei frappáns képek, fölzengő ritmusok gazdag váltakozásán keresztül, hol megragadó egyszerűséggel, hol magasztosan pompás páthosszal, de mindig lélekbe láttatón és igazul: az embert mutatják, aki elvesztette a legfontosabbat és nem találja a helyét. Az embert, akinek számára az egész átélhető mindenség kérdéssé vált, rejtellyé, mely fenyegeti az új Ödipuszt. Most már semmiben meg nem nyugathat, «mert semmi, semmi nem jó úgy, ahogy van». És ez a nemjő nem a világ kritikája kíván lenni, — belülről semmi sem jó, ahogy van.

Gyötrő, önvizsgáló és önkínzó nyugalanság — nem a dekadencia tetszelgő kinemelégtültsége, hanem nyugtalanság, mely őszintén keresi a nyugalmat, mely büntetésnek érzi önmagát, vezeklésnek és útnak: ez a Sárközi új mondanivalója. És míg régebbi mondanivalója csak önmagát fejezte ki és csak a távoli magas ideálokat, mely felé tört, új kötete ennél többet és elevenebbet ad: gyötrődését és önmagát vesztett harcát nagyon sokaknak, egy egész generációnak, úgy lehet, a háború utáni magyar fiatalságnak.

«Aki elveszti a lelkét énértem, megnyeri azt.» Sárközi, mikor elvesztette önmagát, régi, szigorúan körvonalazott és szinte konstruálnak tűnő egyéniségét, épen ebben az elvesztettségben valahogy mélyebb önmagát találta meg, azt az önmagát, kinek hangjai nagyon sokunk szívéből visszhangznak.

És elmélyülésében bizonytalannal még ez sem az utolsó állomás. Szerb Antal.

Erdősi Károly: Napsütéses Indiában. A nem nagykiterjedésű eredeti magyar útirajzirodalomnak értékes terméke Erdősi könyve, melyben kedves közvetlenséggel meséli el négy hónapig tartó indiai útját.

Nápolyból indulva tizenhét napi tengeri út után Colomboban, Ceylon fővárosában kötött ki. A gyönyörű szigetet beutazva Keletindia déli részét nézte meg, majd innen Nyugatindia Gibraltárjának, Singaporének érintésével Jáva szigetére hajózott s tizenkétnapos autótúrája alatt alaposan szemügyre vette «a világ leggazdagabb, legjobban adminisztrált fűszeres boltjának» minden nevezetességét. Jává-